

Kritik mot skolor i Strömsunds kommun för att de har agerat i strid med objektivitetsprincipen i 1 kap. 9 § regeringsformen

Beslutet i korthet: Kommunistiska Partiet nekades under valåret 2014 tillträde för att anordna bokbord på två skolor i Strömsunds kommun. Skolornas rektorer motiverade detta med att det bara var riksdagspartier och – när det gäller en av skolorna – partier representerade i kommunfullmäktige och Europaparlamentet som skulle bjudas in till skolorna.

Det har enligt JO inte funnits något lagligt hinder för de aktuella skolorna att på eget initiativ bjuda in endast de partier som fanns representerade i riksdagen, kommunfullmäktige och Europaparlamentet till skolorna. Enligt vad som kom fram under JO:s utredning hade skolorna emellertid inte erbjudit Kommunistiska Partiet något alternativt sätt att lämna sin information. Att på det viset helt utesluta partiet från att delta i verksamheten står i strid med regeringsformens objektivitetsprincip. Skolorna får därför kritik för sitt agerande.

I beslutet hänvisas till JO:s beslut samma dag i ärendet med dnr 5001-2014, som innehåller vissa generella uttalanden om hur JO ser på frågorna om politiska partiers medverkan i skolans samhällsinformation.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Vattudalsskolan och Hjalmar Strömerskolan i Strömsunds kommun. Han anförde bl.a. följande: Kommunistiska Partiet begärde att få ha ett bokbord på respektive skola inför valet, men skolornas rektorer nekade partiet detta med motiveringen att det bara var partier representerade i regeringen eller kommunfullmäktige i Strömsunds kommun som fick komma in på skolorna.

Utredning

JO begärde att Barn-, kultur- och utbildningsnämnden i Strömsunds kommun skulle yttra sig över vad som hade framförts i anmälan om Vattudalsskolan (*grundskola, JO:s anm.*) samt att Kommunstyrelsen i Strömsunds kommun skulle yttra sig över vad som hade framförts i anmälan om Hjalmar Strömerskolan (*gymnasieskola, JO:s anm.*).

Barn-, kultur- och utbildningsnämnden lämnade som sitt remissvar in ett yttrande från BB, förvaltningschef på barn- och utbildnings-förvaltningen. I yttrandet anfördes bl.a. följande:

Yttrandefrihet och allas rätt att göra sin ståndpunkt hörd är i Strömsunds kommun en nyckelingrediens för det goda samhället. I Strömsunds kommun tillåts alla tankar att göra sig hörda och vi tror på öppenhet som en motor för ett aktivt samhällsengagemang. Undervisningen på våra skolor tillser med nogsamhet att alla sidor lyfts fram och att helheten inte lämnar några luckor.

Frågan om alla Sveriges politiska partiers representation med bokbord vid kommunens skolor är av en helt annan art. Vi hävdar att allsidig information kan ges på annat sätt och menar att hänsyn måste tas till planering och lokalutrymme. Denna åsikt menar vi att vi även finner stöd för hos justitiekansler CC.

I Lärarnas tidning 2014-09-05 12:03 redovisas justitiekansler CC:s syn på frågan. "Tanken att en skola som bjudit in ett parti också måste släppa in alla andra partier är helt orimlig." och vidare " Det är heller inget som hindrar att skolan bara bjuder in partierna i riksdagen eller i kommunfullmäktige till en debatt".

DD; rektor för Vattudalsskolan i Strömsund ger följande kommentar till anmälan.

Vattudalsskolan är en 7–9 skola som anmälaren i rubricerat ärende vid två tillfällen under vårterminen 2014 var i kontakt med. Vid första tillfället tillfrågade han undervisande lärare i samhällskunskap om möjligheten att få ställa upp ett bokbord i skolans rasthall. Vid det andra tillfället ställdes likaledes samma fråga till undertecknad. Frågan besvarades vid båda tillfällena med att en inbjudan, om möjlighet att ha ett bokbord vid ett tillfälle, skulle gå ut till de partier som fanns representerad i Sveriges riksdag inför skolvalet ht 2014. Detta förhållningssätt har även varit detsamma vid skolan under de senaste kända valtillfällena.

Grunden för mitt ställningstagande var att skolan, av praktiska skäl, inte hade möjlighet att ge tid till information för samtliga partier varför en begränsning av antalet inbjudna partier skett till dem som finns representerade i Sveriges riksdag. Justitieombudsmannen (JO) har även i beslut den 31 januari 1996, dnr 3404-1995 uttalat sig i detta där det framgår att denna begränsning är möjlig.

Kommunstyrelsen lämnade som sitt remissvar in ett yttrande från EE, rektor vid Hjalmar Strömerskolan. I yttrandet anfördes bl.a. följande:

Hjalmar Strömerskolan har av Kommunistiska Partiet fått frågan om att få ställa fram ett bokbord inför EU-valet på våren 2014 och inför riksdagsvalet på hösten 2014. Partiet har också presenterat sig som det revolutionära kommunistiska partiet och vars avsikt är att få komma in i riksdagen.

Inför valåret 2014 utformade skolledningen på Hjalmar Strömerskolan och de undervisande lärarna en plan för den politiska informationen i skolan samt vilka partier som skulle inbjudas till valdebatt och vilka som skulle erbjudas möjlighet att sätta upp bokbord. De planerade paneldebatterna genomfördes den 7 maj och den 21 september. I planen har skolan utgått från objektivitetsprincipen och bjudit in alla partier som är folkvalda och finns representerade i EU, Sveriges riksdag samt i kommunfullmäktige i Strömsunds kommun. Rektor har därmed bedömt att planen uppfyller skolförfattningarnas krav på en utbildning som bygger på saktlighet och allsidighet. Skolan har också i sin plan inbjudit FF för att berätta om vad det innebär att arbeta som Europarlamentariker.

Gymnasieskolans uppdrag är att samarbeta med omvärlden, företag, föreningar och förbund. Samtidigt är skolan inte en allmän plats där man tillåts fritt saluföra sina

varor, tjänster och åsikter. Vi som ansvarar för elevernas utbildning, ansvarar även för det innehåll som eleverna möter t.ex. tillsammans med läraren i klassrummet eller i skolans andra utrymmen.

En levande politisk debatt är viktig för oss på vår skola för att våra elever skall kunna bilda sig en uppfattning och engagera sig i samhällsfrågor. Därför vill vi ordna olika former och forum för deltagande av externa aktörer i vår skola. I vår plan för valåret 2014 arbetade vi utifrån det objektiva urvalet som skolan kan göra och som Skolverket har beskrivit i stödmaterialet, Politisk information i skolan. Detta framfördes också till Kommunistiska Partiet när de frågade om möjligheten att få besöka skolan.

AA fick tillfälle att kommentera remissvaren.

Bedömning

Allmänna utgångspunkter

Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saktighet och opartiskhet (1 kap. 9 § regeringsformen).

JO har vid ett flertal tillfällen uttalat sig i frågor som uppkommit i samband med att politiska partier har önskat lämna politisk information i skolor. Här kan nämnas bl.a. JO 2007/08 s. 462 (dnr 3238-2006), JO 2007/08 s. 464 (dnr 3940-2006 och 3941-2006), JO 2008/09 s. 396 (dnr 4192-2006), JO 2008/09 s. 400 (dnr 2322-2006), JO 2008/09 s. 405 (dnr 2364-2006), JO 2012/13 s. 419 (dnr 5142-2010), JO 2013/14 s. 546 (dnr 2459-2011) och JO:s beslut den 27 september 2010 i ärendet med dnr 3110-2009.

En skola är inte en allmän plats. Yttrandefriheten enligt regeringsformen ger inte medborgarna, eller en sammanslutning av sådana, någon rätt att få tillträde till en skola för att sprida ett budskap där. På motsvarande sätt förhåller det sig med den rätt att sprida tryckta skrifter som garanteras i tryckfrihetsförordningen. Skolledningen kan dock ge tillstånd för utomstående att sprida information eller tryckta skrifter i skolan. Jag vill i sammanhanget särskilt betona att det i en sådan situation inte är fråga om att partierna har någon rätt att få tillgång till skolan. Utgångspunkten är i stället att det är eleverna som har rätt att få tillgång till saklig och allsidig kunskap. Skolan har ett ansvar för att ge elever den kunskapen så att eleverna själva kan bilda sig en uppfattning. När skolledningen tar ställning till om ett politiskt parti ska få tillträde till en skola för att sprida sitt budskap måste emellertid den övergripande bestämmelsen i 1 kap. 9 § regeringsformen beaktas.

Det aktuella ärendet

I samband med valet 2014 hade rektorn för Vattudalsskolan för avsikt att gå ut med en inbjudan till riksdagspartierna om att de vid ett visst tillfälle skulle ges möjlighet att anordna bokbord. Skolledningen vid Hjalmar Strömerskolan hade inför valåret bestämt att skolan skulle bjuda in de partier som var representerade i riksdagen, kommunens fullmäktige och Europaparlamentet till valdebatter samt erbjuda dessa partier möjlighet att anordna bokbord.

En skola kan av praktiska skäl behöva begränsa antalet politiska partier som den bjuder in för att lämna politisk information i skolan. En sådan ordning har inte ansetts strida mot lagen under förutsättning att urvalet görs objektivt och inte innebär att övriga organisationer utesluts från att i en eller annan form delta i verksamheten (se Regeringsrättens årsbok 1981 ref. 2:26 nr I och II samt JO:s beslut den 22 maj 1989 i ärendet med dnr 1967-1988). Att av praktiska skäl begränsa inbjudningarna till exempelvis partier som är representerade i riksdagen eller kommunfullmäktige har bedömts vara ett objektivt urval.

Det har alltså inte funnits något lagligt hinder för Vattudalsskolan och Hjalmar Strömerskolan att i samband med valåret 2014 på eget initiativ bjuda in endast de partier som fanns representerade i riksdagen och – när det gäller den sistnämnda skolan – partier representerade i kommunfullmäktige och Europaparlamentet till skolan.

Kommunistiska Partiet, som inte fanns med bland de inbjudna, ansökte om att få anordna bokbord i skolorna men nekades detta. Av Vattudalsskolan fick partiet förklaringen att en inbjudan att anordna ett bokbord endast skulle gå ut till riksdagspartierna. Som jag uppfattat remissvaret från Hjalmar Strömerskolan hänvisade den skolan uttryckligen till det objektiva urval som hade gjorts av vilka partier som skulle bjudas in. Enligt vad som kommit fram har skolorna i detta fall inte erbjudit Kommunistiska Partiet något alternativt sätt att lämna sin information i skolan. Att på det viset helt utesluta partiet från att delta i verksamheten står i strid med objektivitetsprincipen i 1 kap. 9 § regeringsformen. Skolledningen för respektive skola förtjänar kritik för sitt agerande.

Övrigt

Jag har i ett beslut i dag i ett annat ärende (dnr 5001-2014) utvecklat min syn på frågorna om politiska partiers medverkan i skolans samhällsinformation. Beslutet finns tillgängligt på JO:s webbplats www.jo.se.

Ärendet avslutas.